

تمرینات درس روش تحقیق

تمرین شماره ۴

(تمرین پیشینه پژوهش)

الف) پیشینه پژوهش های نگارش شده در دو نمونه زیر را به دقت مطالعه کرده سپس با توجه به معیارهای تشریح شده در کلاس بررسی نموده و نقاط ضعف آنها را بیان کنید.

نمونه (۱) عنوان تحقیق: طراحی محله مسکونی با محوریت دوست دار کودکان

پیشینه پژوهش:

ایجاد امنیت برای ساکنان محله (بوسیله طراحی مرکز محله و همچنین ایجاد چشم اندازهایی به عنوان چشم ناظر و ایجاد فضا های ۲۴ ساعته و حتی در نظر گرفتن قرارگاه رفتاری برای سالمندان و...) و ایجاد تنوع (بوسیله ایجاد تباین فضایی و تغییر کف سازی و...) ، دو راهکار مکمل هستند که از لحاظ پاسخ گویی به نیازهای کودک در محله شهری به یک اندازه اهمیت دارند .

بخشی از پیشرفت چشمگیر در ایجاد امنیت یک محله را در سال ۱۹۶۰ بر اساس نظریه مرکز محله کلرنس آر تی پری آغاز شد. در راستای ارائه و دست یابی به یک چهارچوب نظری مستدل در این زمینه ، می توان به فعالیتهای علمی انجام شده از جمله، کتب و مقالات و همایشهای داخلی و بین المللی در این زمینه (علی الخصوص در سالهای اخیر) اشاره کرد.

علاوه بر آن می توان به کتب عدیده ای (ترجمه و تالیف) در راستای ارائه اصول و مبانی برنامه ریزی در راستای گردشگری شهری و سیاستگذاریهای آن و اصول برنامه ریزی توسعه پایدار گردشگری اشاره کرد که مبانی مستندی در زمینه شهر دوستار کودک ارائه می کنند.

برخی از شهر های اروپا مانند هایدلبرگ در آلمان و وین در اتریش، با توجه به برنامه ریزی های انجام شده برای کودکان، در حال حاضر به عنوان شهرهای مطرح جهانی مورد توجه می باشند.

در این راستا در شهر تهران نیز در سالهای اخیر برنامه های در دست اجرا می باشد است که پارک ولایت تهران یک نمونه موردی از آن می باشد.

نمونه ۲) عنوان تحقیق: طراحی خیابان های شهری با رویکرد خاطره انگیزی و تاکید بر پیاده مداری (نمونه موردی: خیابان ناصر خسرو تهران)

پیشینه پژوهش:

در رابطه با خاطره انگیزی :

اریکا اشپیگل در سال ۱۹۲۵ مفهوم حس توطن را در مقاله ای تحت عنوان هویت در دنیای بی قاعده به دنبال پاسخی برای این سوال است که "یک معمار یا شهرساز برای انس گرفتن یک فرد با محیطش چه کمکی می تواند بکند؟ وی با پافشاری بر پیچیدگی تعریف مفهوم "وطن" می کوشد تا موضوع را از ابعاد گوناگون شرح و بسط دهد: بعد فضایی: وطن یک فضای مکانی - جغرافیایی است که به صورت و حدت یافته ای تجربه می گردد. بعد فرهنگی: وطن پیوند بسیار نزدیکی با سنت ها، مراسم و زبان های معین دارد.

بعد زمانی: وطن فرآورده ی سنت و تاریخ است.

بعد اجتماعی: وطن گردآمده ای از همه ی کسانی که در آن هستند و به آن وابسته اند.

بعد روانی: وطن فضایی است که انسان خود را از آن می داند و پیوندی درونی با آن برقرار کرده است

(دکتر پاکزاد/سیر اندیشه ها ۳)

از نظریه پردازان ایرانی می توان به مقاله هویت و این همانی با فضا دکتر پاکزاد اشاره کرد وی در این مقاله مراد از هویت را ان قسمت از شبیئت شیئ می داند که به اعتباری تشخیص هویت نامیده می شود وی در این مقاله می کوشد مفهوم هویت را تثبیت کرده و عواملی که موجبات شکلگیری و تثبیت هویت را فراهم می آورد بیان کرده ، همچنین نقش حافظه های فردی و جمعی در درجه اعتبار هویت و ملاک ها و ارزش های تشخیص هویت را تشریح می نماید (دکتر پاکزاد/مقالاتی در باب مفاهیم معماری و طراحی شهری)

مهسا شعله در مقاله خود با عنوان دروازه های قدیم در خاطره جمعی شهر معاصر ریشه یابی رشته های خاطره ای در رابطه با خاطره جمعی از فضاهای شهری اینگونه بیان میکند که احساس تعلق خاطر به مکان در بافت قدیم همواره مهمترین عامل برای پایداری آن، چه به لحاظ کالبدی و فعالیتی و چه از نظر معنایی و خاطره ای بوده است. هنگامی که فضای عمومی و وجود آن از حافظه جامعه پاک شود، دیگر مکانی برای تعامل چهره به چهره، حتی به صورت انی و زودگذر وجود نخواهد داشت و برخورد شهرنشینان با یکدیگر تنها در مکان هایی میسر خواهد شد، که فاقد کارکرد جامعه ای یک فضای عمومی اند. مکان، فضایی است هویت ساز، نسبی و تاریخی که هرگز به طور کامل از میان نمی رود و نامکان هیچ گاه به طور کامل تحقق نمی یابد. وی فضای شهری را بستری می داند که حیات مدنی در آن جریان می یابد و رویدادها و حوادث در آن رخ می دهد و سبب می شوند تا خاطره شکل بگیرد و ذهن محل انباشت خاطره ها شود. خاطره های جمعی در واقع مجموعه ای از حافظه های فردی و گروهی است که تصور جمعی را از خاطره شخصی جدا می سازد. خاطره جمعی مشترک می شود، اتفاق می افتد و می گذرد و همچنین بوسیله گروه یا جامعه جدید و امروزی بازسازی می گردد. (شعله/مهسا/ دروازه های قدیم در خاطره جمعی شهر معاصر ریشه یابی رشته های خاطره ای /نشریه هنرهای زیبا/شماره ۲۷/پاییز ۸۵)

سوابق مرتبط با پیاده مداری:

نظریه شهر صنعتی تونی گارنیه که در ابتدای قرن بیستم ارائه شد جزو اولین طرح‌ها پس از انقلاب صنعتی است که به عابرابان پیاده توجه نشان داده است. براساس پیشنهاد گارنیه حداقل نیمی از زمین‌های بخش مسکونی می‌بایست به فضای سبز اختصاص داده شود، شبکه پیاده‌روها از داخل این فضاهای سبز عبور می‌کند و در تمامی سطح شهر پخش می‌شود. گارنیه با خیابان‌های دالانی مخالفت کرده و بر تامین افتاب و هوای کافی برای ساختمان‌ها و همچنین حفاظت آب و هوایی پیاده‌ها تاکید نمود

اشپرای رگن دیگر صاحب‌نظری است که در اواسط دهه ۱۹۶۰ بر نقش پیاده در فضاهای شهری تاکید داشته است. تمرکز اصلی رگن بر روی طراحی شهری است، از نظر او فضای شهری محل تمرکز فعالیت‌ها است. و اینکه با ایجاد فضای باز بصورت عامل مکمل می‌توان از سختی از سختی و رسمی بودن فضاهای شهری کاست. او همچنین از پیاده روی بعنوان معیار مقیاس مناسب در طراحی شهری و ایجاد کننده بیشترین سطح تماس با یک مکان که برای هر گونه قرارگاه انسانی بسیار ضروری است نام می‌برد.

دیگر نظریه پردازان دهه ۱۹۷۰، لارنس هالپین می‌باشد که دغدغه اصلی او تنظیم موزون انواع حرکت در شهر است. او پویایی و تکاپوی زندگی شهری را وابسته به ساختار حرکتی آن معرفی می‌نماید و در این میان تنها حرکت را به شکل انسانی (سواره یا پیاده) منحصر ندانسته و حتی جایابی پرندگان و حیوانات و تغییرات فصول را نیز موثر می‌داند. هالپین معتقد به ضرورت حذف خودرو و جایگزینی و گسترش سامانه حمل و نقل همگانی تندر و راحت بوده و بر استفاده از ترازهای ارتفاعی مختلف جهت متمایز کردن سرعت متفاوت (همانند ایده تقاطع ناهمسطح اوژن انارد)، کیفیت بی دلیل حرکت پیاده و تاثیر کفسازی بر آن تاکید می‌نماید. او همچنین با اشاره به بعد سوم شهر، از تغییر ارتفاع بعنوان عامل کیفیت بخشی به تجربه پیاده روی نام می‌برد. وی در بررسی سلسله مراتب فضاهای باز شهری ابتدا به خیابان، سپس میدان‌های کوچک در مقیاس محله و پارک‌های محلی و در نهایت فضای باز روی بام اشاره می‌کند.

ادموند بیکن صاحب‌نظر برجسته مسائل شهری است که اثر مشهور او با نام طراحی شهرها کماکان یکی از منابع قابل اتکا کاربردی می‌باشد. تمرکز اصلی بیکن ساختار شهرها و نظام‌های حرکتی است. به باور او، تنها با حرکت پیوسته در فضا است که می‌توان انرا تجربه نمود و چنین تجربه‌ای تنها دیداری نبوده بلکه برای ادراک فضا، تمام اندام‌های حسی و احساسات انسان درگیر می‌شوند. توجه اصلی بیکن فضاهاست. و از نظر وی توده و فضا دو عنصر اصلی معماری هستند و جوهر طراحی، پیوند دوسویه این دو است (بیکن ۱۳۷۶، ۱۵). بیکن در تبیین مفهوم نظام‌های حرکتی شهر، به عنوان گذرگاه یا مسیرهایی که شهروندان در آن آمد و شد مس کنند، توجه به سه مفهوم رابطه توده و فضا، تداوم تجربه و تداوم‌های هم‌زمان (به معنای تداوم تجربه فضا بر پایه زنجیره‌ای از نظام‌های حرکتی دید با سرعت‌های گوناگون که هر یک با بقیه، پیوندی دوسویه داد) را ضروری می‌دانست. به نظر او، طراح شهری باید به طور هم‌هنگام، سرعت‌های مختلف حرکت موثر بر ادراک را در نظر داشته باشد و فرم‌هایی پدید آورد که برای رانندگان، همان اندازه خشنود باشد که برای عابرابان (پاکزاد ۱۳۸۶، ۴۶).

جیکوبز یکی از افرادی که به بی‌رویی و صلب بودن خیابان‌های شهری انتقاد کرد و موثرترین کتاب وی تحت عنوان مرگ و زندگی شهرهای آمریکا توانست عواملی که روح و زندگی شهر را خلق می‌کند را بیان کند. وی ویژگی‌های برای رسیدن به فضای شهری جذاب را اینگونه بیان می‌کند:

۱. کاربری‌های متنوع

۲. تراکم سنگین مسکونی

۳. نظارت و مراقبت از خیابان...

به نظر وی پیاده روهای شهری کارکرد ایجاد جو اعتماد و نزدیکی میان افراد و صمیمیت را ایجاد کند. بدون آنکه برای این افراد تعهدی (به شکل همبستگی گروهی) ایجاد کند. به عبارت دیگر افراد در پیاده روهای شهری می توانند تا اندازه ای از ناشناسی خود بیرون آیند بدون آنکه حوزه زندگی خصوصی خود را از دست بدهند

بیل هیلیر صاحب نظر متاخر است که بر ارتباط میان وضعیت فضایی و حرکت و تحلیل شبکه های عمومی که می تواند به نتایج کاربردی در طراحی مناسب تر فضای شهری بینجامد، توجه بسیار نشان داده است. از نظر او حضور مردم احساس ایمنی فضای عمومی را افزایش داده و ابزارهای اولیه ای را بوسیله آن ها یک فضا بصورت طبیعی مراقبت می گردد را فراهم می نماید. هیلیر بیش از همه به خاطر فعالیت هایش در زمینه معرفی و گسترش سامانه تحلیل چیدمان فضا شناخته شده است. این سامانه روشی است که به صورتی گسترده رابطه میان حرکت عمدتاً پیاده و وضعیت فضای شهری و همچنین ارتباط میان تراکم های پیاده و کاربری های زمین را آشکار کرده و مستند نموده است. این روش به ارزیابی ارتباطات و پیوستگی خیابان ها از طریق از مون و ویژگی های شبکه و خطوط دید متمرکز گردیده است. همان گونه که هیلیر اشاره می نماید: اگر طراحی شبکه فرامحلی باشد (بدین معنا که به خوبی در آن پیوستگی وجود نداشته باشد)، الگوی حرکت طبیعی از هم گسیخته گردیده و فضا به بی استفاده می شود. از اینرو، یک تضاد پایه ای میان راهبردهای طراحی که حضور مردم را تشویق می نماید و چشم های بر روی خیابان که ایمنی مردم و دارایی را تضمین می نماید با راهبرد های طراحی محدود کننده دسترسی و نفوذ پذیری که ایمنی مردم و دارایی ها را در داخل نواحی تعریف شده تامین می نماید، وجود دارد. در حالی که هر دو ایده مزیتها و کاربردهای خود را دارند، موضوع تعیین کننده به تراکم حرکت عابر پیاده مربوط می باشد.

مایکل ای. ارث، هنرمند، طراح منظر/خانه/شهری، آینده نگر و نویسنده معاصر یکی از جدید ترین ایده های مرتبط با پیاده در فضاهای شهری را پیشنهاد داده است. نظریه او موسوم به نوپیاده گرایی که در سال ۱۹۹۹ ارائه گردید، یک دگرگونی ارمانگرایانه از نوشهرسازی دز نظام موجود برنامه ریزی شهری است. نوپیاده گرایی مشکلات همراه با نوشهرسازی را معرفی کرده و کوششی در جهت حل مسائل گوناگون اجتماعی، بهداشتی، انرژی، اقتصادی، زیباشناختی و زیست محیطی یا تمرکز ویژه بر کاهش نقش اتومبیل می باشد. یک محله یا شهرک جدید که از نوپیاده گرایی استفاده میکند، یک دهکده پیاده نامیده می شود. دهکده های پیاده می توانند در طیفی از تقریباً عاری از اتومبیل تا امکان دسترسی پستی تقریباً هر خانه و محل کار متغیر باشند، اما مسیرهای عبوری پیاده ها همیشه در جلو هستند. با حذف خیابان سواره جلویی و جایگزینی آن با یک مسیر عبوری درختکاری شده خطی پیاده در واقع بر سفرهای جایگزین با تاثیرات کم همچون پیاده روی و دوچرخه سواری تاکید گردیده است. در سال ۲۰۰۵، ارث نوپیاده گرایی را بعنوان بخشی از راه حل بازسازی نیواورلئان پیشنهاد نمود. در جدول زیر، ایده های مهمترین نظریه پردازان با تاکید بر حرکت در فضای شهری و گسترش پیاده مداری نمایش شده است

ردیف	نظریه پرداز	عنوان متن/نظریه	مفاهیم کلیدی	سال
۱	تونی گارنیه	شهر صنعتی	حفاظت آب و هوایی پیاده ها از درون فضاهای سبز	۱۹۱۷
۲	اشپرای رگن	معماری شهرها و شهرک ها	پیاده روی ایجاد کننده بیشترین سطح تماس با یک مکان شهری	۱۹۶۰

۳	لارنس هالپرین	نیویورک، مطالعه ای بر کیفیت، شخصیت ویژه و معنای فضای باز در طراحی شهری	اولویت حرکت پیاده در فضای شهری، افزایش کیفیت پیاده روی	۱۹۶۸
۴	ادموند بیکن	طراحی شهرها	نظام های حرکتی عامل پیوند دهنده کل شهر، حرکت پیوسته عامل تجربه فضا	۱۹۶۸
۵	بیل هیلیر	تحلیل چیدمان فضا	ارتباط میان حرکت (عمدتا پیاده) و وضعیت فضاهای شهری	۱۹۹۶
۶	مایکل ای. ارث،	نوپیاده گرایی	تمرکز بر کاهش یا حذف اتومبیل در فضاهای شهری	۱۹۹۹

(نشریه هویت شهر/سال چهارم/شماره ۶/بها و تابستان ۸۹/دکتر خشایار کاشانی جو)

در جهان پیاده مداری با هدف بازسازی مراکز تاریخی آغاز شد. این طرح اولین بار در قالب تجربه ای محدود و محلی در یکی از خیابان های مرکز خرید شهر "اسن" آلمان به اجرا درآمد. موفقیت این طرح سبب اقدامات بعدی اروپا در این زمینه شد از جمله :

شهرهای رتوردام هلند و استکهلم سوئد با حذف خودرو در مراکز تاریخی شهر و ایجاد پیاده راه های تجاری-تاریخی شکل گرفت. کپنهاگ دانمارک یکی از بزرگترین شهرهای پیاده است. خیابان اشتروگت یکی از این محورهاست. در امریکای شمالی با هدف بازگشت به مراکز شهری قوت گرفت مانند خیابان بردیک در کالامازو، مسیر آزادی در بوستون.

در هند نیز به پیاده راه ها توجه شده از جمله مسیر میراث در احمد اباد هندوستان که هدف آن حفظ شهر کهن و محصور احمد اباد است. در نظام شهرسازی سنتی ایران به طور کلی دو نوع مسیر پیاده وجود داشته است: یکی بازارها که به عنوان که حور پیاده تجاری در مرکز شهرها عمل نموده و دیگری خیابان های پیاده با عملکرد تفریحی و سرگرمی که چهارباغ اصفهان نمونه کاملی از این گونه فضاها میباشد. اما پس از دگرگونی ساختار کالبدی شهرهای ایران تجربه های عملی کمتری در زمینه ایجاد پیاده راه هادر شهر های معاصر شکل گرفت. از جمله: خیابان تربیت، خیابان استاد شهریار و محور قلعه سنگی در تبریز، پیاده راه جنت مشهد، در تهران توجه به پیاده گسترده دیرتر از شهرهای دیگر مورد توجه واقع شد. در این زمینه چندین پروژه پیاده سازی از جمله خیابان لاله زار، قدمگاه صالحیه (حدفاصل میدان تجریش و میدان قدس)، رود دره مقصودبیک، خیابان ستارخان (حدفاصل فلکه دوم تا اول صادقیه) از دیرباز مطرح بوده اما تنها دو مورد از آنها یکی کوچه مروی و دیگر خیابان سپهسالار به بهره برداری رسیده و پیاده سازی بازار تهران و حرم عبدالعظیم در دست اجراست. این پیاده راه ها در بافت تاریخی شهرها ایجاد شده اند که این امر سبب تقویت بافت تاریخی شهرها شده است.

ب) نکات برجسته در شیوه بیان پیشینه پژوهش نمونه شماره دو را فهرست نمایید. (حد اقل چهار ویژگی برجسته شیوه نگارش پیشینه پژوهش وی را نام برده و به صورت کامل تشریح نمایید)

ج) نکات ضعف موجود در پیشینه پژوهش نمونه شماره دو را فهرست نمایید. (به حداقل دو مورد اشاره شود)

وقت پژوهشگران نباید صرفاً به تکرار مطالعات دیگران اختصاص یابد

پژوهش، دستیابی به افق‌های جدید، باروشی قابل دفاع در سایه خلاقیت است